

ASPECTE ALE FORMĂRII/DEZVOLTĂRII COMPETENȚEI LINGVISTICE ÎN LIMBA ROMÂNĂ CA LIMBĂ NEMATERNĂ LA ELEVII ALOLINGVI

ASPECTS OF THE FORMATION / DEVELOPMENT OF LINGUISTIC COMPETENCE IN ROMANIAN AS A NON-NATIVE LANGUAGE FOR NON-NATIVE SPEAKERS

Lilia Gălușcă, lector universitar,
UPS „Ion Creangă” din Chișinău
Lilia Gălușcă, SPU "Ion Creanga", Chisinau
ID ORCID 0000-0001-5014-6452

CZU 37.016: 811.135.1

Abstract

The aim of this paper is to discuss how allolingvi students can improve their language skills. Linguistic competence is established in secondary and high school cycles after it is created in primary school. According to the literature, linguistic competence is comprised of five components: phonological, spelling, orthoepic, lexical, and grammatical competence. In this article you will find didactic suggestions for training/development of these aspects, components of language proficiency.

Key-words: Language proficiency, phonological competence, spelling proficiency, orthoepic competence, lexical competence, grammatical competence, level of linguistic competence, evaluation

În prezent, *educația* este percepută drept unul din obiectivele fundamentale ale societății contemporane, dat fiind faptul că, prin procesul instructiv-educativ, societatea își transmite experiența, patrimoniul cultural din generație în generație, tot ceea ce umanitatea a asimilat în timp. Anume pe umerii școlii contemporaneitatea pune sarcina de a transmite generației în creștere cunoștințele acumulate de-a lungul veacurilor, de a o ajuta să se adapteze la o realitate în permanentă schimbare și de a o pregăti pentru un viitor neprevăzut.

Învățământul general din Republica Moldova, raportat la valorile europene, urmărește formarea la elevi a 8 competențe-cheie, ce reprezintă „un pachet transferabil și multifuncțional de cunoștințe, deprinderi (abilități) și atitudini de care au nevoie toți indivizii pentru împlinirea și dezvoltarea personală, pentru incluziune socială și inserție profesională.” [5, p. 12]

Cele opt competențe-cheie sunt:

1. Comunicare în limba maternă,
2. Comunicare în limbi străine,
3. Competențe matematice și competențe de bază în științe și tehnologii,
4. Competența digitală (abr. TSI – Tehnologia societății informației),
5. A învăța să înveți,
6. Competențe sociale și civice,
7. Spirit de inițiativă și antreprenoriat,
8. Sensibilizare și exprimare culturală.

Aceiași autor menționează că aceste competențe-cheie „trebuie dezvoltate până la finalizarea educației obligatorii și trebuie să acționeze ca un fundament pentru învățarea în continuare, ca parte a învățării pe parcursul întregii vieți”, [5, p. 12]. De asemenea, găsim

remarcat că toate aceste competențe-cheie sunt interdependente, iar accentul se pune, în fiecare caz, pe *gândirea critică, creativitate, inițiativă, rezolvarea problemelor, evaluarea riscurilor, luarea deciziilor și gestionarea constructivă a sentimentelor*.

Problema formării/dezvoltării competenței lingvistice în limba română ca limbă nematernă la elevii alolingvi se integrează în competența-cheie numărul 2.

Analizând oferta educațională în învățământul general, constatăm că disciplina *Limba română* ocupă un loc important în școala cu predare în limbile minorităților naționale, astfel acestei materii i se atribuie câte 3 ore în clasele I-II, apoi în clasele III-IV, clasele de gimnaziu și liceu – câte 4 ore săptămânal.

La prima vedere s-ar părea că procesul de asimilare a limbii române de către elevii alolingvi este unul facil, dat fiind faptul că, în mare parte, elevii habitează într-un mediu lingvistic propice acestui proces. Realitatea, rezultatele probelor de evaluare finală de la fiecare treaptă de școlarizare demonstrează contrariul. *Curriculum la limba și literatura română din instituțiile de învățământ cu predare în limbile minorităților naționale* pentru fiecare treaptă școlară prevede ca absolvenții acesteia să dețină un anumit nivel de performanță lingvistică după cum urmează:

Treapta primară [2, p.5-6]	clasa I	A1.1
	clasa II	A1.2
	clasa III	A2.1
	clasa IV	A2.2
Treapta gimnazială [3, p.5]	clasa V	A2.3
	clasa VI	A2.4
	clasa VII	B1.1
	clasa VIII	B1.2
	clasa IX	B1.3
Treapta liceală [4, p.6]	clasa X	B2.1
	clasa XI	B2.2
	clasa XII	B2.3

Analizând rezultatele examenului de bacalaureat la *Limba și literatura română în școala cu predare în limbile minorităților naționale*, ediția 2018, [9, p. 42] am constat următoarele: au fost supuși evaluării 2860 de elevi de la toate profilurile. Nota medie stabilită la nivel de țară este 6,51.

Tipul de subiect	Numărul de note	Lucări cu note de										Nota medie
		10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	
Limba și literatura română alolingvi (U.R.A.S.T)	2860	13	70	764	800	636	303	92	83	89	8	6.51

Dacă vom raporta notele la nivelul de performanță lingvistică, obținem următorul tablou:

Nota 5-6 - nivel A2

Nota 7-8 - nivel B1

Nota 9-10 - nivel B2

Astfel, observăm că doar 2,97 % (85 de elevi din 2860) au atins nivelul de performanță lingvistică stipulat în curriculum-ul de liceu, mai mult de jumătate însă au demonstrat un nivel de performanță lingvistică caracteristic ciclului primar. Această stare de lucruri poate fi explicată de mai mulți factori, cum ar fi cel politic, statutul limbii române în RM, motivația scăzută a elevilor alolingvi, mediul lingvistic, formatul testului de evaluare finală... și, nu în ultimul rând, lipsa un concept de formare/ dezvoltare a competenței lingvistice în limba română ca limba nematernă în școala cu predare în limbile minorităților naționale.

Competența de comunicare în română ca limbă a doua nu presupune doar reproducerea unor mesaje memorizate, ci demonstrarea unor abilități creative, ce țin de valoarea elementelor lingvistice într-un context.

Formarea/dezvoltarea competenței lingvistice în procesul de predare-învățare a limbii române în școala cu predare în limbile minorităților naționale trebuie să fie axată pe dezvoltarea în ansamblu a celor patru deprinderi integratoare: audierea, vorbirea, citirea și scrierea.

În literatura de specialitate atestăm mai multe definiții ale competenței lingvistice. Autorii volumului „Procesul de evaluare a RLNM la ciclul primar” definesc competența lingvistică drept „Capacitatea de utilizare a structurilor gramaticale”. [6, p. 96]

Florentina Sâmișăian consideră competența lingvistică drept parte a competenței verbale, care cuprinde trei dimensiuni: [7, p. 133]

- *lingvistică* (cunoașterea și utilizarea aspectelor de ordin fonetic, lexical, morfologic și sintactic);

- *textuală* (cunoașterea și utilizarea regulilor și procedeele care asigură organizarea unui text: construcția propozițiilor și a textului pe baza elementelor de coerență și coeziune; cunoașterea și utilizarea structurilor textuale: narativă, descriptivă, argumentativă, explicativă, dialogală);

- *discursivă* (cunoașterea și utilizarea regulilor și procedeele care determină folosirea limbii în context, în funcție de scopurile comunicării, de parametrii situației de comunicare).

O prezentare complexă a conceptului de competență lingvistică o identificăm în CECR, unde „*competența de comunicare lingvistică se definește prin relația a trei componente specifice: componenta lingvistică, componenta sociolingvistică și componenta pragmatică, prezentate în elementele lor fundamentale ca o sinteză între cunoștințe, aptitudini și deprinderi*”. Cele trei componente sunt descifrate după cum urmează:

- *componenta lingvistică vizează formarea deprinderilor lexicale, fonetice, sintactice;*
- *componenta sociolingvistică valorifică parametrii socioculturali ai utilizatorului limbii;*
- *componenta pragmatică se concretizează în utilizarea funcțională a resurselor lingvistice (realizarea funcțiilor comunicative, a actelor de vorbire), bazându-se pe schemele sau descriptorii schimburilor interacționale.* [1, p. 18]

Sistematizând cele menționate mai sus, putem defini competența lingvistică ca fiind totalitatea cunoștințelor unui sistem lingvistic formal, care însumează abilități comunicative, pragmatice și gramaticale și presupune formarea celor 4 deprinderi integratoare: ascultat, vorbit, citit, scris.

Conform CECR, competența lingvistică este parte integratoare a competenței de comunicare, alături de competența sociolingvistică și competența pragmatică.

La rândul său, competența lingvistică este alcătuită din cinci componente, fiecare dintre acestea având un rol esențial în formarea unui vorbitor cult de limba română ca limbă maternă:

- *competența fonologică,*
- *competența ortoepică,*
- *competența ortografică,*
- *competența lexicală,*
- *competența gramaticală.*

În continuare vom trece în revistă câteva aspecte ale formării / dezvoltării acestor componente ale competenței lingvistice.

Competența fonologică se referă la capacitatea de pronunțare și de intonație corectă a sunetelor, a grupurilor de sunete (diftongi, triftongi, grupuri de consoane), și a cuvintelor.

E important să menționăm că formarea competenței fonologice începe din clasa I, când elevii sunt familiarizați cu noțiunile de sunet, silabă, cuvânt, dezvoltându-se preponderent în ciclul primar și clasele inferioare de gimnaziu.

Pentru a dezvolta auzul fonematic și pronunțarea corectă a sunetelor din alfabetul limbii române (în special a celor cu pronunțarea dificilă), se recomandă să realizăm cu elevii exerciții și jocuri didactice de consolidare a competenței fonologice.

De asemenea, precizăm faptul că această competență se raportează și la capacitatea de a percepe la auz și a exprima în scris un text. Astfel, această competență poate fi consolidată prin aplicarea la clasă a variate tipuri de dictări: dictări de cuvinte, dictări selective, dictări de control.

Competența ortografică vizează scrierea corectă în corespundere cu normele ortografice în vigoare ale limbii române. Ea se formează, în special, ca și competența fonologică, în treapta primară și cea gimnazială. Formarea competenței ortografice este o activitate dificilă, ce poate fi dezvoltată prin aplicarea exercițiilor ortografice reproductive precum copierile, transcrierile, autodictările, dar și a exercițiilor creative, gen dictările creatoare, dictările libere, compozițiile școlare. E recomandabil de accentuat aspectul ortografic al cuvintelor pe măsură ce studiem vocabularul, fenomenele gramaticale, texte nonliterare și literare, adică de valorizat orice oportunitate care ne permite să educăm elevi cărturari.

Competența ortoepică prevede articularea corectă a cuvintelor, în corespundere cu normele limbii literare. Formarea acestei competențe presupune realizarea mai multor comunicări, discursuri orale, urmărind respectarea normelor de rostire, accentuare corectă a cuvintelor. Formarea competenței ortoepice antrenează, de asemenea, și tonalitatea adecvată, pauzele și accentul logic în enunțuri. În rezultatul aplicării strategiilor de formare/dezvoltare a a competenței ortoepice elevii vor percepe mai profund textul studiat, redând prin pronunțare evidențiată cuvintele cu încărcătură semantică specială.

Competența lexicală demonstrează dexteritatea unei persoane de a mânui vocabularul unei limbi în situații stabilite. Se știe că predarea-învățarea vocabularului se face gradual, este

corelată cu vârsta și cu nevoile comunicaționale ale grupului țintă. Numărul de cuvinte asimilate la o lecție depinde de vârsta elevului. (primar - 3-5; gimnazial - 5-7; liceal - 8-10).

La determinarea cuvintelor noi propuse spre însușire elevilor vom ține cont de următoarele criterii: *frecvența, necesitate, capacitatea combinatorie, puterea derivațională, sfera semnatică*. [8, p. 97]. Însușirea vocabularului de bază se face la nivel primar, referindu-ne la „*accepțiunea lărgită*” a acestuia, care, în concepția autorilor CECR include, [1, p. 92-93]:

- elemente lexicale: cuvinte izolate (substantive, adjective, verbe, advere), dar și expresii și locuțiuni;
- elemente gramaticale: (articole, pronume și adjective pronominale, prepoziții, conjuncții).

La treptele gimnazială și liceală lexicul se dezvoltă, se oferă mai multe posibilități de aplicare a acestuia, enunțurile alcătuite devin mai complexe. Cadrul didactic va stăruie de la o treaptă la alta pe trecerea de la vocabularul fundamental la cel din masa vocabularului, spre termeni, noțiuni, concepte.

Formarea competenței gramaticale la elevii alolingvi prevede asimilarea conceptelor morfologice și a modalităților de aplicare a lor în procesul de comunicare. Predarea-învățarea fenomenelor gramaticale se face din perspectivă funcțională, iar abordarea acestora în cadrul activităților școlare se face după un algoritm stabilit, știut și, sperăm, respectat de profesori. Practica ne demonstrează că fenomenele gramaticale care există în limba maternă a elevilor se asimilează fără dificultate, mai ales dacă se face o interferență între ele.

Așadar, procesul de formare / dezvoltare a competenței lingvistice trebuie organizat din perspectiva celor patru deprinderi integratoare, iar activitățile, strategiile didactice, propuse în cadrul lecției, trebuie neapărat să fie axate pe cele 5 componente: fonologică, ortoepică, ortografică, lexicală, gramaticală. Doar un astfel de scenariu al lecției ne poate garanta succesul, iar la finele fiecărei trepte de școlarizare, vom putea determina performanța lingvistică a elevilor, oferind probe ce ar evalua toate aspectele competenței lingvistice, nu doar cea lexicală, cea ortografică și cea de comunicare scrisă, așa cum a fost până acum, dar și cea ortoepică și cea de comunicare orală.

BIBLIOGRAFIE

1. Cadrul European Comun de referință pentru limbi: învățare, predare, evaluare./ Comitetul Director pentru Educație „Studierea limbilor și cetățenie europeană”, tradus din limba franceză de Gheorghe Moldovanu. Chișinău, Tipografia Centrală, 2003, ISBN 9975-78-259-0, 204p.
2. CURRICULUM NAȚIONAL ÎNVĂȚĂMÂNTUL PRIMAR. Limba și literatura română pentru instituțiile de învățământ cu predare în limbile minorităților naționale, Curriculumul disciplinar. Ghidul de implementare a curriculumului disciplinar, Chișinău, 2018, 104p.
3. CURRICULUM NAȚIONAL, LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ Pentru instituțiile de învățământ cu predare în limbile minorităților naționale, Clasele V-IX, Curriculum disciplinar. Ghid de implementare, Chișinău, 2020, 148p.
4. CURRICULUM NAȚIONAL, LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ Pentru instituțiile de învățământ cu predare în limbile minorităților naționale, Clasele X-XII, Curriculum disciplinar, Ghid de implementare, Chișinău, 2020, 124p.

5. GRIMALSCHI Anatol, Formarea competențelor-cheie în învățământul general: Provocări și constrângeri, Studiu de politici educaționale, Chișinău, 2015, ISBN 978-9975-9609-8-4, 89p.
6. PLATON Elena, Vâlcu Dina, Procesul de evaluare a RLNM la ciclul primar, Cluj-Napoca, Ed: Casa cărții de Știință, 2011, ISBN 978-606-17-0075-2, 281p.
7. SAMIHAIAN Florentina, O didactica a limbii și literaturii române. Provocări actuale pentru profesor și elev, Editura: ART, București, 2014, ISBN: 606-710-005-1, 405p.
8. SUCIU Antoanela-Carmen, Mijloace de achiziție a vocabularului la grupa de vârstă 6-11 ani în culegerea BURLACU Diana, PLATON Elena, SONEA Ioana, VÎLCU Dina, Limba română ca limbă nematernă, Cluj-Napoca, 2011, ISBN 978-606-17-0079-0, p.218)
9. https://ance.gov.md/sites/default/files/raport_examene_2018.pdf

TEHNICI EFICIENTE DE COMUNICARE ORALĂ ÎN DEMERSUL DIDACTIC ACTUAL

EFFICIENT ORAL COMMUNICATION TECHNIQUES IN THE CURRENT TEACHING APPROACH

*Liliana Neaga, lector universitar,
UPS „Ion Creangă” din Chișinău
Liliana Neaga, university lecturer,
SPU "Ion Creanga", Chisinau
ID ORCID 0000-0002-9930-2118*

CZU 371.321:316.77

Abstract

The didactic communication cannot be reduced to mere conveyance of knowledge, as it involves the permanent and profound psychological stimulation of the students. We should keep in mind that the education aims at the social and professional integration of the young generation and therefore it should be considered within the system of the social-cultural elements. Thus, the didactic communication is more complex than the conveyance of information. It becomes demonstration, and direct reference to the natural and social life. The teacher spares no cognitive and psycho-social effort to bring the students closer to the real and concrete objects aiming at developing their capacity to receive abstract information, shapes, and relationships.

Key-words: oral, communication, techniques, teaching approach.

Demersul didactic este o activitate specifică, care are loc într-un cadru educațional, este realizat de profesor/ învățator și constă în proiectarea etapelor concrete de realizare a procesului de predare-învățare, dar impactul dorit se poate atinge doar printr-o comunicare eficientă, o comunicare specifică pentru un proces complex, poate unul din cele mai complicate, deoarece include atât instruire, cât și educație.

Comunicarea didactică nu presupune o simplă transmitere de cunoștințe, ci invocă o dezvoltare psihologică permanentă și de lungă durată a elevilor/studentilor, deoarece idealul educațional își propune integrarea socială și profesională a tinerilor și, din acest considerent, trebuie să se raporteze nu doar la expunere de informații, dar și la repere sociale și culturale.

Procesul didactic este un domeniu în care comunicarea are o poziție dominantă sub toate aspectele. Această ipoteză devine mai evidentă, după părerea lui Stan C., dacă privim lucrurile prin prisma pedagogiei moderne a comunicării, pentru care: eficiența comunicării didactice depinde de utilizarea instanței/stării de personalitate